

clericali, sed secundum communem rationem status perfectionis; nam de monastico ordine in specifica proprietate sumpto potius dicitur in Concilio Meldensi, c. 9, fuisse ab Apostolis fundatum, seu a nominatissimis ac sanctissimis Patribus excultum; et in Concilio Coloniensi, sub Hermano, tit. de Vita monastica, c. 1, dicitur, vitam monasticam, non multo post Apostolica tempora cepisse, quod pie interpretandum est, id est, non multo post initium prædicationis Apostolorum.

14. *Probabile est monachatum, ex quo incepit, nunquam fuisse interruptum.* — An vero uterque status, ex quo incepit in Apostolis, vel per Apostolos, continua successione sine interruptione duraverit, non ita certum est, quamvis de utroque id sit longe probabilius; nam de monachatu clarum est, a temporibus Antonii usque ad Basilium, et a Basilio usque ad Augustinum, et ab Augustino usque ad Benedictum, et a Benedicto usque ad nostra tempora in Ecclesia non defuisse. Paulo autem superius ostendi, in c. 2, etiam ante Antonium fuisse monachos, et Dionysium Areopagitam monachorum quoque mentionem fecisse; inter Dionysium autem et Antonium vix fluxerunt anni ducenti quinquaginta, et fere in medio temporum illorum invenimus Dionysium, unicum hujus nominis Pontificem, fuisse monachum; ergo verisimillimum est in illis paucis annis non fuisse interruptum monachatum.

15. *Religio clericorum ab Augustino hucusque interrupta non est.* — De religione autem clericorum imprimis est constans, ab ætate D. Augustini nunquam in Ecclesia defuisse, saltem in religione Canonicorum regularium, ut ex perpetua traditione et antiquis historiis constat. Nam quod Augustinus clericorum religionem vel instituerit, vel restauraverit, receptissimum est ex Possidio, in Vita Augustini, et ex eodem Augustino, in sermon. de communi vita clericorum, et ex aliis, quæ infra, lib. 2, c. 8, referemus, et ab eo tempore nunquam religionem illam fuisse omnino extinctam, constat, quia sicut nunc durat, ita in toto superiori tempore invenitur ejus memoria, neque alicubi legitur aliud ejus initium post Augustinum.

16. *Quid a tempore Apostolorum usque ad Augustinum.* — De tempore vero intermedio ab Apostolis usque ad Augustinum, omnes etiam pro comperto habent, clericorum ordinem Apostolorum tempore fuisse in clero dilatatum, et a Clemente Romæ, a Jacobo Hie-

rosolymis, et a Marco Alexandria, et sic ab aliis viris Apostolicis fuisse observatum et auctum. Unde Soto, lib. 20, de Justitia, q. 4, art. 5: *Nascens, inquit, clericorum Ecclesia cepit in communi vivere, in quo vitæ instituto non nihil temporis adolevit.* Addit vero statim: *At vero exhausto paulo plus clericorum numero, via illa communis vita tolerari potuit, etc.* An vero hæc relaxatio clericalis status ceperit multo, vel brevi tempore post vitam Apostolorum, non certo constat; nam etiam D. Augustinus suo tempore decrevit, non admittere ad Ordinem, nisi regulares clericos; postea vero mutavit consilium, ut constat ex cap. *Certe*, 12, q. 1. Certum autem videtur non totum clerum cecidisse ab illo statu intra illud tempus, sed ad summum in illo initio successu temporis factam esse clericorum divisionem, quibusdam retinentibus vitam regularem, et aliis amplectentibus laxiorem et secularem, ut attigit Augustinus Ticinensis, in Propugnaculo, p. 1, cap. 46. Et sufficientem ejus rei fidem facit Urbanus Papa, epistola 1, dicens: *Scimus vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter bonos Christianos viget, et adhuc gratia Dei viget, et maxime inter eos qui in sortem Domini sunt electi, id est, clericos, etc.* Fuit autem Urbanus ducentesimo vigesimo quarto anno a natiuitate Domini, id est, fere ducentis annis ante Augustinum; cum ergo ille status regularium clericorum usque ad Urbanum integer perseveraverit, verisimile non est in reliquo brevi tempore usque ad Augustinum fuisse extinctum, licet fortasse magna ex parte relaxatus ac imminutus fuerit; atque ita sentiunt de hoc statu, et ejus origine ac continuatione, qui de religione Canonicorum regularium accuratius scripserunt, quos partim retulimus, partim indicabimus inferius, c. 9, tractando de his religionibus clericorum magis in particulari.

17. *Religio clericorum ex genere suo perfectior est monachatu.* — De altera comparatione in perfectione nonnulla diximus tractatu præcedenti agendo de transitu ab una religione ad aliam. Breviter ergo dicendum est, in hac generalitate non posse fieri absolutum iudicium, quia hi status se habent ad invicem, tanquam excedens et excessum; et ideo in particulari comparatio pendet ex multis circumstantiis. Nihilominus tamen dicere possumus religionem clericorum ex genere suo esse perfectiorem; primo, quia ex vi sui ordinis ad altiorem et diviniorem finem ordinatur,

nampe divinum cultum in supremis mysteriis, et ad salutem animarum, quantum est ex vitalis generis. Unde explicatur secundo, quia in moralibus illud dicitur esse perfectius ex genere, quod sumptum in supremo gradu illius generis excedit supremum alterius. Ita vero est in præsentī, nam suprema religio clericorum perfectior fuit omni religione monachorum; talis enim fuit status religiosus, quem professi sunt Apostoli, ut ostendimus; constat autem Apostolos non solum in personali gratia et perfectione, nec solum in statu Episcopali, sed etiam in religioso statu perfectionis habuisse primitias Spiritus et perfectionis. Denique ostendimus supra vitam mixtam ex contemplativa et activa esse perfectiorem quacumque simplici ex genere suo; ostendimus etiam mixtionem illam tanto esse perfectiorem, quanto ex utroque illo genere vitæ id quod perfectius est participat; hoc autem totum invenitur in hoc statu ex vi sui generis; ergo. Dices etiam posse inveniri in religione monachorum, quæ sit mixta; sicut etiam e contrario potest esse religio clericorum, quæ non sit mixta, sed simplex. Respondeo, ex superius dictis, monachatu ut sic non convenire perfectionem illam in eo gradu; quod si aliquando participat aliquid de illo, est tantum secundum quid et secundario, ut explicabimus capite sequenti; et hoc satis est ut status clericorum regularium ex suo genere perfectior dicatur. Confirmant egregie resolutionem hanc verba Ambrosii, libro tertio, epistola vigesima quinta, ad Verceilenses, § *Hos secutus Eusebius: Hæc duo, inquit, in attentiore Christianorum devotione præstantiora esse quis ambigat, clericorum officia, et monachorum instituta? Ista ad comitatem et moralitatem disciplinæ, illa ad abstinentiam assuefacta, atque patientiam. Hæc velut in quodam theatro, illa in secreto; spectatur ista, illa absconditur; ideo bonus athleta ait: Spectaculum facti sumus mundo et Angelis, dignus sane qui spectaretur ab Angelis, dum luctaretur, ut ad Christi bravium perveniret, cum certaret, ut in terris vitam Angelorum institueret, in celo nequitiam Angelorum refelleret, collectabatur enim nequitias spiritualibus. Merito mundus eum spectabat, ut mundus imitaretur. Hæc ergo vita in stadio, illa in spelunca; hæc adversus confessionem sæculi, illa adversus carnis appetentiam; hæc subjiciens, illa refugiens corporis voluptates; hæc gratior, illa tutior; hæc seipsam regens, illa semetipsam coercens: utraque tamen se abnegans, ut fiat Christi, quia*

perfectis dictum est: Qui vult venire post me, abneget semetipsum. Et infra: Hæc ergo dimicat, illa vero se removet. Hæc illecebras vincit, illa refugit. Huic mundus triumphatur, illi exultat; huic mundus crucifigitur, vel ipsa mundo, illi ignoratur; huic plura tentamenta, et ideo major victoria, illi infrequentes lapsus, facilior custodia.

CAPUT VIII.

UTRUM MONACHORUM RELIGIO RECTE ET SUFFICIENTER DIVIDATUR IN MENDICANTEM ET PURE MONACHALEM.

1. *Exponitur questio.* — Constat ex usu Ecclesiæ, *monachi* nomen dupliciter accipi, pro genere, scilicet, et pro specie, seu membro contento sub latiori significato. Priori modo comprehendit omnes religiosos fratres, quatenus eos a clericis regularibus distinximus capite præcedenti, quos non possumus generatim melius describere, quam per professionem religiosam sub habitu monachali. Stricte vero dicuntur monachi, quos vulgo *monges* appellamus, et sic distingui solent monachi simpliciter dicti, a monachis mendicantibus. Sic ergo recte dividitur monachorum status in pure monachalem et mendicantem, quorum statuum differentia explicanda a nobis est. Ut autem in hoc certum aliquid dicere possimus, magis est usus et status Ecclesiæ considerandus, quam sola rei natura, vel possibilis institutio. Nam, loquendo hoc modo de possibili, nulla fere proprietas considerari potest in uno istorum statuum, quæ non sit possibilis in alio, quamvis de facto in eis distinguantur, et præsertim in modo paupertatis, a quo mendicantium nomen sumptum est.

2. *Differentia inter mendicantes et monachos presse, ex fine.* — Primo ergo ac præcipue videntur distingui hi duo status ex fine; nam status monachalis stricte sumptus (sic enim de illo nunc semper loquemur) contemplativus est, et simplex de se in illo ordine, quod patet inductione in præcipuis ordinibus monachorum, Carthusiensibus, Benedictinis, Cisterciensibus, Camaldulensibus, etc. Hoc enim fuit primum monachorum institutum, ut supra dictum est, et sumitur ex 16, q. 1, per totam, et ex c. *Nunquam*, de Consecrat., d. 5; ideoque monachi, qui hoc institutum simplex et purum conservarunt, monachorum nomen, quasi per antonomasiam, retinuerunt. At vero monachi mendicantes per se profitentur sta-

tum vitæ mixtæ ex contemplatione, et spiritali actione, præsertim circa proximum; quod patet etiam inductione; nam ordines Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. August., et Carmelitarum, quibus hoc nomen primum tributum est, hoc genus vitæ profitentur; nam in choro et divinis officiis contemplationi vacant; quatenus vero prædicationi, doctrinæ aut ministerio sacramentorum insistent, actionem participant. Unde Panormitanus, in c. *Causam*, de Judiciis, n. 2: *Monachi* (inquit) *proprie et stricte dicuntur illi, qui virtute regulæ stant solitarii in monasterio, nec immiscet se prædicationibus*, argumento multorum cap. 16, q. 4. Unde subiungit: *Omnes monachi possunt dici fratres, non vero omnes fratres dicuntur monachi; nam mendicantes in rigore non accipiunt illam denominationem strictè sumptam*. Recte ergo distinguuntur monachi et mendicantes ex fine, nam priores sistunt in vita contemplativa, posteriores ad spiritualem actionem circa proximum extenduntur.

3. *Secunda differentia ex paupertatis professione*. — Et hinc sequitur secunda differentia magis propria, respectu mendicantium; nam monachi profitentur paupertatem in particulari, in communi tamen habent bona stabilia; mendicantes vero ex vi sui instituti paupertatem etiam in communi amplectuntur, et utrumque est accommodatum finibus proxime declaratis. Nam monachi, cum solitariam et separatam vitam, et maiorem clausuram profiteantur, non possunt commode iuxta suum institutum e mendicato vivere; imo, cum proximis non ministrent, non habent tam manifestam causam et titulum postulandi ab eis sustentationem, et ideo merito non profitentur paupertatem in communi, ut supra, cum D. Thoma, diximus. Et hac ratione monachi, quando laici erant, et possessiones non habebant unde sustentarentur, potius labore manuum, quam eleemosynis alebantur, non quia eis mendicare non liceret, sed quia eorum statui non erat ita consentaneum. Mendicantes vero, cum proximis inserviant, merito ex eorum eleemosynis vivere possunt, et quia inter ipsos proximos vivunt, et cum eis quantum expedit conversantur, ideo satis consentaneum eorum fini est, ut mendicare valeant; et quia hoc de se Evangelicam paupertatem magis commendat, et ad perfectam humilitatem utile esse potest, ideo merito huiusmodi religiones talem institutionem habuerunt a qua *mendicantium* nomen habuisse videntur.

4. *Expositio dictæ differentie*. — Dixi autem mendicantes ex vi sui instituti amplecti paupertatem in communi, quia de facto non omnes mendicantes hoc observant, sed nonnulla habent bona stabilia, ut constat ex usu, et ex constitutione Pii V, *Dum ad uberes*, quæ est 14; et aperte ex Concilio Tridentino, sess. 25, cap. 3, de Regular. Tamen ad propriam rationem religionis *mendicantis* videtur necessarium, ut saltem in sua prima institutione hoc paupertatis genus amplexa fuerit, ut colligitur ex c. 1, § *Confirmatos*, de Religiosis domibus, in 6, ibi: *Quibus ad congruam sustentationem redditus aut possessiones habere professio sive regula qualibet interdicit, sed per questum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas*; ubi etiam significatur, *mendicantium* nomen inde acceptum esse. Unde Pius V, in Bulla, qua declarat Societatem esse religionem mendicantium, rationem reddit, *quippe quæ ex ejus instituto, et constitutionibus Apostolica auctoritate confirmatis, bona stabilia possidere nequit, sed incertis eleemosynis, fideliumque largitionibus et subventionibus vivit*. Indicat ergo hanc esse propriam et necessariam conditionem ad religionem mendicantem, et ideo etiam secundum commune jus, religiones mendicantes dicuntur esse incapaces stabilium bonorum ex testamento, vel alio simili modo, ut in superioribus visum est. Quædam etiam religiones dicuntur esse mendicantes ex vi suæ regulæ, ut religio Minorum; alii non ex vi regulæ, sed ex constitutione, ut de Prædicatoribus loquuntur Panormitanus, Decius, et alii, in c. *Ad nostram*, de Appellationibus, et ad comprehendendum utrumque membrum non sumus locuti de regula, sed de instituto, quod omnia comprehendit. Quod etiam additum est, ut excludamus factum, seu actualem observantiam; nam, licet aliqua religio, ex privilegio Apostolico, de facto non mendicet, nec servet hoc paupertatis genus, nihilominus, si ex fundatione sua illam profitebatur, sub eodem gradu, et ordine religionum comprehenditur. Unde, in c. 4 de Statu regularium, in 6, § *Sane*, supponitur posse etiam monasteria ordinum mendicantium habere propria bona et proventus, quod notavit Lopus, allegatione 4; Felinus, in c. *In præsentia*, de Probation., n. 53; Calderinus, consilio decimo septimo; tit. de Regularibus; Baldus, in dicto cap. *Ad nostram*, de Appellationibus; Francus, et Geminianus, in dicto § *Confirmatos*; Quintilianus Mandosius, in regulis Cancellariæ, regul.

vigesima tertia, quæst. tertia et quarta; Julius Clarus, lib. 3, § *Testamentum*, num. vigesimo nono.

5. *Observatio bipartita circa duas traditas differentias*. — Ex his vero intelligi potest neutram ex his differentiis esse omnino propriam monachorum, neque inter se esse necessario conjunctas. Primum patet, quia in religione clericorum potest etiam mendicitas reperiri, ut de Societate Jesu diximus, ex declaratione et approbatione Sedis Apostolicæ, et in eadem invenitur altera proprietas vitæ mixtæ, quam non omisit Pius V, subiungens: *Tum quia non minus quam ceteri mendicantes in excolenda vinea Domini assidue laborant, fructusque ingentes, et salutiferos producant, ac propterea eisdem privilegiis, Indultis et gratiis, fratribus mendicantibus hactenus concessis, uti, frui, potiri, et gaudere merito possint ac debeant*. Quod autem etiam possit religio clericorum non profiteri mendicitatem, neque actionem ex vi sui instituti, in canonicis regularibus manifestum est. Ut ergo illæ duæ proprietates constituent religionem monachorum, supponendum est genus ipsum cum differentiis, quæ ex vi illius proveniunt. Et ita præsens divisio etiam de religione clericorum dari posset; non enim inconveniens est, præsertim in his rebus moralibus, ut genera non subalternata inter se per easdem differentias dividi possint, quamvis semper, prout diverso generi accommodantur, habeant etiam inter se aliquam diversitatem, ut de hismet differentiis seu proprietatibus constabit inferius, l. 2, de singulis religionibus in specie tractando.

6. Atque eadem ratione constat, paupertatem in communi, et mendicitatem non esse de se ac necessario conjunctam cum actione seu vita mixta; nihil enim repugnat religionem pure contemplativam profiteri paupertatem in communi, imo et mendicitatem; nam ex sola natura rei non est repugnantia, neque jure aliquo est prohibitum; imo, aliqui ex Carmelitarum ordine, ut infra, lib. 2, n. 10, dicam, contendunt institutum suum esse pure contemplativum, licet illa sit una ex antiquioribus religionibus mendicantibus. Quanquam verius sit religionem illam, quo tempore contemplationem tantum professa est, non fuisse mendicantem, et ex quo mendicantibus annumerata est, mutasse etiam aliquo modo suum institutum, et finem, et contemplationi actionem adjunxisse. Unde, licet de possibili verum sit, illa duo non repugnant simul conjungi, tamen ex consuetudine Ecclesiæ, ut supra dice-

bam, n. 2, religiones mendicantes mixtæ sunt, et in vinea Domini laborant, ut dixit Pius V, in Bulla Societatis supra citata, et congruentia, supra, n. 3, data est, quia religioni solitariæ et separatæ non ita est proportionata mendicitas. Facilius autem posset e converso dari religio mixta, et inserviens proximis, et non mendicans, ut inter fratres videntur esse ordo S. Mariæ a Mercede, et ordo Sanctissimæ Trinitatis, et similes, de quibus infra, libro sequenti; nam, licet huiusmodi religiones interdum mendicent ob necessitatem vel humilitatem, mendicantes non sunt, quia ex vi proprii instituti non coguntur mendicare, aut stabilia bona non habere.

7. *Objectio, non videri adæquatam divisionem præsentis capituli*. — Hinc vero nascitur dubium de sufficientia dictæ divisionis; nam ex dictis sequitur dari in Ecclesia aliquas religiones fratrum seu monachorum generali appellatione, quæ nec mendicantes sunt, nec monachales speciali appellatione. Respondeo verum esse, divisionem in rigore non esse adæquatam, non solum spectando varietatem possibilem religionum, sed etiam praxim et usum; data est ergo illa divisio de præcipuis generibus religionum, et quæ in universali Ecclesia magis vigent. Sunt ergo alii ordines fratrum, qui ex proprio instituto non profitentur paupertatem in communi, et ex hoc capite mendicantes non sunt, neque etiam ad finem contemplationis sunt instituti, sed ad aliquam actionem, et ex hac parte deficiunt a propria et specifica ratione monachorum. Et ordinarie et frequentius videntur instituti ad actiones misericordiæ corporales, ut sunt captivorum redemptio, peregrinorum susceptio, etc., quamvis etiam possint ad actiones spirituales institui, et non esse mendicantes, ut dixi.

8. Alia difficultas ex dicta divisione oritur, nam sequitur unam et eandem religionem non posse successu temporis prius esse monachicam, et postea mendicantem, vel e converso, quod videtur falsum. Sequela patet, quia si de ratione religionis mendicantis est, ut ex vi sui instituti non possit habere redditus, ergo non potest eadem religio nunc esse mendicans, et postea non esse, vel e converso, quia si mutat institutum, non est eadem religio. Si autem idem institutum retinet, non potest ex vi illius illas veluti contradictorias proprietates diversis temporibus admittere. Minor autem patet in religionibus S. Augustini et Carmeli, de quibus infra, lib. 2, ostendemus prius fuisse pure monachales, postea transisse in